

Технічна

Стелла

і ДИЗАЙН

ВИПУСК 11

2012

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Department of education and science, young people
and sport of Ukraine
Українська асоціація з прикладної геометрії
Ukrainian Association of Applied Geometry
Київський національний університет
будівництва і архітектури
Kiev National University of Building and Architecture

ТЕХНІЧНА ЕСТЕТИКА І ДИЗАЙН

**THE INDUSTRIAL ART
AND DESIGN**

Міжвідомчий науково-технічний збірник

The Interdepartmental Collection of Proceedings

Випуск № 11 | Issue No 11

КИЇВ 2012 KYIV

Міжвідомчий науково-технічний збірник "Технічна естетика і дизайн". Випуск 11.
Відповідальний редактор М. І. Яковлев. – К.: КНУБА, 2012р. – 224 с.

UKR До збірки ввійшли наукові праці з теоретичних та методологічних питань технічної естетики, а також проблематики, що складає предметну область застосування її методів. Тематика статей охоплює також деякі напрямки наукових досліджень, творчої та практичної дизайнерської діяльності, які є суміжними щодо технічної естетики.

RUS В сборник вошли научные труды по теоретическим и методологическим вопросам технической эстетики, а также проблематики, которая составляет предметную область применения ее методов. Тематика статей охватывает также некоторые направления научных исследований, творческой и практической дизайнерской деятельности, которые являются смежными относительно технической эстетики.

ENG Collection included the proceedings on theoretical and methodological questions of an industrial art, and also devoted to problems, which make a subject domain of application of its methods. The subject of articles covers also some directions of scientific researches, creative and practical design activities, which are adjacent in relation to an industrial art.

Редакційна колегія:

М.І. Яковлев (відп. редактор),
К.О. Сазонов (заст. редактора),
В.О. Плоский (відп. секретар),
В.В. Ванін,
О.В. Кардаш,
О.В. Кашенко,
С.М. Ковальов,
Ю.М. Ковальов,
М.В. Колосніченко,
І.О. Кузнецова,
В.С. Михайленко,
О.Л. Підгорний,
М.С. Станкевич,
В.О. Тимохін.

Editorial Board:

M.I. Yakovlev (chief editor),
K.A. Sazonov (deputy editor),
V.A. Ploskyi (managing editor),
V.V. Vanin,
V.Kardash,
A.V. Kaschenko,
S.N. Kovalyov,
Y.N. Kovalyov,
M.V. Kolosnichecko,
I.A. Kyznetsova,
V.Y. Mikhailenko,
A.L. Pidgorny,
M.Y. Stankevich,
V.A. Timokhin.

Адреса редколлегии спецвыпуска: Виконавча дирекція Української асоціації з прикладної геометрії, к. 419, Повітрофлотський проспект, 31, 03680, Київ, Україна, телефон редакції: 244-96-37, geometry_kyiv@ukr.net

Випуск рекомендовано до друку Президією УАПГ, протокол № 1 від 30. 08. 2012 р.

Наукове фахове видання
ISSN 2221-9293

© ВГО Українська асоціація з прикладної геометрії

МЕТОДИКА ПРОСТОРОВОГО АНАЛІЗУ В ДИЗАЙНІ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА*Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна*

В статті розглядаються принципи та основи методики просторового аналізу відповідно до завдань містобудування та дизайну міського середовища. Виокремлюються та систематизуються типи міських просторів, надаються конкретні приклади та найбільш часто вживані прийоми їх реалізації.

Постановка проблеми. В усі історичні періоди проблема організації відкритих міських просторів не втрачала своєї актуальності. З часом міська структура ускладнювалась, однак до кінця XIX ст. вулиці та площі залишалися її основними формотворчими елементами. Дизайн середовища і саме конфігурація громадських просторів з оточуючими будівлями, як правило, відображали сучасні соціальні норми або філософські і релігійні переконання. Тим не менше існує і зворотний вплив просторової структури на поведінку людини. Просторовий аналіз дозволяє формалізувати реальну ситуацію, розглянути архітектурний простір як естетичний формальний елемент, що підпорядковується загальним законам композиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення міського середовища здійснювалося ще у роботах давньогрецьких філософів. Основні акценти було розставлено на уявленнях про ідеальне місто, а також проаналізовані форми державного правління (існуючі та ймовірні) у полісах (містах-державках). У роботах класиків соціології, серед яких місто аналізували зокрема Ф. Тьонніс, Г. Зіммель, К. Маркс, Е. Дюркгейм та М. Вебер [1, 2], дослідження міста відбувалося в основному в руслі аналізу соціальної структури міста, особливостей населення.

В силу різних обставин в Україні та більшості країн СНД в пострадянський період питання організації міських міського простору з наукової точки зору не було об'єктом спеціальних наукових досліджень. Лише останнім часом починають з'являтися роботи, в яких розглянуті окремі аспекти питання. В дослідженнях І.М. Алексеева та О.Ю. Невзорова [4, 5] розглянуті питання транспортно-пішохідної організації площ; в дисертації О.В. Рибчинського [6] проводиться історико-мистецтвознавчий аналіз історичних площ міст та містечок Галичини; Б.С. Черкес [7] досліджує прояви національної ідентичності в архітектурі громадських центрів міст; в роботах В.Т. Шимко [8] та А. Яковлева [10] розглянуті шляхи організації та реабілітації міського середовища за допомогою засобів архітектури та дизайну. З видатних наукових робіт з дизайну середовища слід відзначити також праці Крістофера Олександра, Кевіна Лінча [11], Альдо Россі, Роберта Вентурі, Елізабет Платер-Зіберк та інших.

Водночас, для багатьох європейських міст в останні кілька десятиріч роки методи просторового аналізу для містобудування стали поширеною практикою,

що спирається на серйозні наукові дослідження. В своїх роботах Н. Еллін [13], М. Кармона, Т. Хіт, Т. Ок та Т. Т'іздел [14] розглядають містобудівні, архітектурно-композиційні, соціальні, психологічні та ін. аспекти формування міського середовища. Водночас, більшість досліджень розглядають питання організації відкритих міських просторів загалом, не зупиняючись конкретно на окремих типах. Це лише окремі приклади аналізу проблематики сучасного міста, які показують різноманітність та різноплановість підходів.

Постановка задачі. Розглядається просторовий аналіз як метод виявлення композиційно-просторової структури міста. Виділяються два основних види простору: замкнений простір – той, в якому перебувають, – і транзитний – той, в якому пересуваються.

Основна частина. Дизайн середовища (urban design) – дисципліна, що вивчає розпланування, зовнішній вигляд і функціонування міст та містечок, і, зокрема, формування та використання міського громадського простору. Традиційно цей напрям в дизайні безпосередньо пов'язаний з архітектурою, містобудуванням, ландшафтною архітектурою, проте останніми роками виділяється в цілком самостійний вид роботи дизайнера.

Хоча ці три напрями – містобудування, архітектура будівель та споруд і дизайн міського середовища – тісно пов'язані, – дизайн середовища відрізняється тим, що працює виключно з “людським” масштабом, на рівні перших поверхів будинків і поверхонь міських просторів, а основною метою розробки дизайн-проекту є створення комфортного середовища перебування та пересування людей в цих просторах відповідно до функційного призначення, соціальної значущості, історичної цінності та інших чинників формування простору.

Сучасний міський дизайн можна розглядати як частину більш широкої дисципліни планування міст. Масштаби і ступінь деталізації проектів з дизайну середовища варіюються в залежності від контексту і потреб – від проектів благоустрою цілого міста, фрагментів забудови, до дизайну вуличних меблів. Міський інтер'єр – це конкретний фрагмент архітектурно освоєного міського простору, що цілісно сприймається, і в якому частина реальних огорожень (плафон, стіни), замінені умовними – небозводом, панорамою. Найпростішою формою міського інтер'єру слід вважати одиничний ізольований фрагмент міста, який глядач може сприйняти одноразово. Такими являються площа, перехрестя вулиць, двір, відрізок магістралі.

Простір – це найважливіший елемент дизайну середовища. Він не є матеріальною субстанцією, йому властиві відсутність форми і неосяжність. Проте, якщо в просторі знаходиться який-небудь елемент, то відповідно встановлюються візуальні відносини між простором і елементами, а також між самими елементами. Отже, відчуття простору формується нашим сприйняттям цих відносин. Громадський простір включає в собі сукупність просторів, які щоденно, без обмежень використовуються широким загалом населення міста, таких, як вулиці, площі, парки і інші елементи громадської інфраструктури.

Теорія фігури і тла, яка бере початок з гештальт-психології, має безпосереднє відношення до роботи в архітектурному середовищі, тому що дозволяє виявити та підсилити композиційні закономірності побудови простору. Суть її

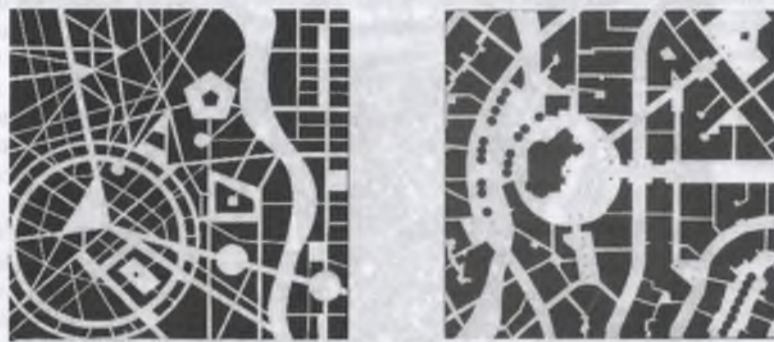

Рис.5. Малюнок транзитних просторів створює композиційно-просторову структуру міста, формує неповторні містобудівні орнаменти.

Рис.6. Просторовий аналіз для територій ВНЗ. Ліворуч – Університет в Обурні, праворуч – Державний Університет Арізони. Чорним позначені будівлі, білим – вільний простір між ними.

Методи просторового аналізу все частіше використовуються як для вирішення нагальних містобудівних завдань (рис.7), так і для розробки конкретних фрагментів міського середовища.

Висновки. Методика просторового аналізу дозволяє формалізувати просторово-естетичні аспекти сприйняття міських інтерерів, виявити їх композиційну структуру. Вона дозволяє формалізувати складний багаторівневий малюнок містобудівної тканини міста, виокремлюючи лише композиційно-просторові аспекти сприйняття.

Рис.7. Просторовий аналіз охоронної зони Софії Київської (за Є.Водинським, О.Кондратенко): 1 - замкнуті простори кварталів, 2 - транзитні простори, 3 - територія цілісного утворення - заповідника «Софія Київська», 4 - окрайка рельєфу і візуальний фронт, 5 - межі охоронної зони.

Література

1. *Замятин Д. Н.* Культура и пространство: моделирование географических образов/ Д.Н.Замятин. - М.: Знак, 2006. - 488с.
2. *Вагин В.В.* Городская социология. Учебное пособие для муниципальных управляющих/ В. В. Вагин - М.: Московский общественный научный фонд, 2000. - 90 с.
3. *Хасиева С.А.* Архитектура городской среды. - М.: Стройиздат, 2001. - 200с.
4. *Алексеев И.М.* Реконструкция и реновация исторически сложившихся площадей в центре Москвы : Автореф. дис. ... канд. архитектуры : 18.00.01 - М., 2006.
5. *Невзоров А.Ю.* Московские площади конца XX - начала XXI веков: взаимосвязь функций и пространства: Дис. ... канд. архит.: 18.00.01 - М., 2007.
6. *Рибчинський О.В.* Архітектура периметральної забудови ринкових площ міст та містечок Галичини у кінці XVIII - на початку XX століть: Автореф. дис... канд. архіт.: 18.00.01 - Львів, 2000. - 18 с.
7. *Черкес Б.С.* Національна ідентичність в архітектурі громадських центрів столичних міст в умовах ідеологічної детермінації: Автореф. дис... д-ра архіт.: 18.00.01 - К., 2006. - 36 с.
8. *Шимко В.Т.* Архитектурно-дизайнерское проектирование городской среды. - М.: Архитектура-С, 2006. - 384 с.; илл.
9. *Шульц Б.* Возвращение к площади, или искусство создания интерьеров в пространстве города. - Speech: площади, 03.2009, с. 18-34.

10. Яковлев А. Современные приемы ландшафтной реконструкции городских пространств. – Ландшафтная архитектура. Дизайн, 04 (11) 05.
11. Линч К. Образ города. - М.: Стройиздат, 1982. - 328с.
12. Хасиева С.А. Архитектура городской среды. - М.: Стройиздат, 2001. – 200с.
13. Ellin N. Postmodern urbanism. Revised edition. – New York: Princeton Architectural Press, 1999. – 392 p.
14. Carmona M., Heath T., Oc T., Tiesdell S. Public places – urban spaces. The dimensions of urban design. – Oxford: Architectural Press, 2008. – 312 p.

МЕТОДИКА ПРОСТРАНСТВЕННОГО АНАЛИЗА В ДИЗАЙНЕ ГОРОДСКОЙ СРЕДЫ

Е. П. Олейник

Рассматриваются принципы и основы методики пространственного анализа применительно к задачам градостроительства и дизайна городской среды. Выделены и систематизированы типы городских пространств, даны конкретные примеры и наиболее часто используемые приемы их реализации.

METHODS OF SPATIAL ANALYSIS IN THE ENVIRONMENTAL URBAN DESIGN

Olena P. Oliyuk

Principles and the basis of the procedure of spatial analysis are examined in connection with to the tasks of urban and city design. The types of urban spaces are examined and systematized, are given concrete examples and most frequently utilized methods of their realization.